

Onderzoek naar de veiligheidsrisico's van levende dieren op het toneel

Er staat een paard in de gang

Auteur: Frédéric de Lijser

Datum: 24-05-2023

Versienummer: 1.0

Verklaring openbaarheid: Niets uit deze scriptie mag zonder toestemming van de auteur worden gebruikt door derden.

Titelblad

Er staat een paard in de gang

Auteur:

Frédéric de Lijser

Opleiding:

**MVK
Amsterdam 2021-4572**

Mail:

fdelijser@gmail.com

Telefoon:

0616432081

Naam

organisatie:

Nationale Opera & Ballet

Plaats vestiging:

Amsterdam

Mentor:

Ruud Pippel

Versiedatum:

24-05-2023

Voorwoord

Voor u ligt een korte samenvatting van mijn scriptie *Er staat een paard in de gang*. Een onderzoek naar de veiligheidsrisico's van levende dieren op het toneel. De scriptie is geschreven als onderdeel van mijn post-MBO studie Middelbare Veiligheidskunde (MVK) bij Kader Academy.

Ik ben werkzaam als Arbo-preventiemedewerker bij Nationale Opera & Ballet (NO&B) in Amsterdam. Voor mijn scriptie zocht ik een veiligheidskundig onderwerp dat specifiek is voor de podiumkunsten. Als kind was ik al gefascineerd door de bijzondere relatie die kan ontstaan tussen mensen en dieren en de soms bijna onvoorstelbare leermogelijkheden van beiden. Op het podium van NO&B zijn geregeld dieren te bewonderen geweest en ik heb me vaker afgevraagd wat daar allemaal bij komt kijken. Een mooi theateronderwerp dus om met een veiligheidskundig perspectief te onderzoeken.

Het scriptieproces heb ik soms ervaren als een neverending story. Stapje voor stapje ben ik aan het einde ervan gekomen met het schrijven van dit voorwoord. Ik heb er veel van geleerd en vooral gemerkt dat de meeste vooruitgang geboekt wordt als je diep in het proces zit. Gaandeweg nam het plezier in het onderzoek en het schrijven van de scriptie toe en ik ben trots op het eindresultaat.

Ik hoop dat de bevindingen uit dit onderzoek van toegevoegde waarde zijn bij de besluitvorming over het veilig inzetten van dieren in toekomstige producties bij NO&B. Wellicht kunnen de conclusies en aanbevelingen uit deze scriptie bovendien bijdragen aan een geactualiseerd hoofdstuk *Dieren in een voorstelling* in de Arbocatalogus Podiumkunsten.

Ik wil mijn scriptiebegeleider, Ruud Pippel, bedanken voor alle aanwijzingen en de ondersteuning bij het schrijven van de scriptie en het op gang helpen brengen van het juiste gedachtenproces.

Mijn dank gaat verder uit naar Bob Brandsen, Directeur Techniek & Productie bij NO&B en de probleemeigenaar van het onderwerp. Daarnaast dank aan de medewerkers van NO&B die mij gesteund en geholpen hebben. Joost Schoenmakers, Harry Teeuwen en vooral Sabine van der Helm zijn van groot belang geweest voor het praktijkonderzoek en ik wil hen bedanken voor de interessante en leerzame interviews!

Mario de Lijser bedank ik voor zijn hulp bij het aanbrengen van structuur in de scriptie en Catalina Lindenburg voor de taalkundige puntjes op de i.

Speciale dankbetuiging aan mijn vriendin Hanna Tynkkynen voor haar begrip en geduld en het pushen wanneer het nodig was. Kiitos!

Ik wens u veel leesplezier!

Aanleiding van het onderzoek

Nationale Opera & Ballet (NO&B) is de grootste culturele organisatie van Nederland. Er werken meer dan 500 mensen met een vast dienstverband en nog eens zoveel mensen met tijdelijke overeenkomsten en zzp'ers. NO&B programmeert, produceert en presenteert opera en ballet op wereldniveau.

Er zijn veel verschillende risicogebieden in de organisatie. Voor deze eindschrijving van de opleiding MVK bij Kader is een onderwerp gekozen dat specifiek is voor het theater. Daar is vaak een interessant spanningsveld tussen het verwezenlijken van artistieke wensen en het waarborgen van de veiligheid van artiesten, medewerkers en publiek. Als je de arbeidshygiënische strategie toepast en het veiligheidskundige probleem aanpakt bij de bron, botst dat geregeld met de artistieke wensen. Vuur op het toneel als special effect ziet er bijvoorbeeld prachtig uit, maar brengt ook het risico van letsel door verbranding met zich mee. De oorzaak van het veiligheidsprobleem komt voort uit het artistieke ontwerp. Bij NO&B zijn vele theaterspecialisten werkzaam bij het bedrijfsonderdeel Techniek & Productie die helpen de artistieke dromen waar te maken. Zij geven zwaarwegende adviezen over de (on)mogelijkheden van de artistieke wensen. Veiligheid is daarbij een belangrijk criterium. Zo wordt er voor elke productie een Productie RI&E (PRIE) gemaakt, waarin de specifieke risico's van de productie worden geïnventariseerd en beheersmaatregelen beschreven.

Het onderzoek richt zich op de risico's van het inzetten van levende dieren bij opera- en balletproducties en welke maatregelen genomen kunnen worden om de risico's te beheersen. Er zijn in de loop der jaren verschillende soorten dieren als 'acteurs' op het toneel te bewonderen geweest. Denk aan kleine zoogdieren zoals honden en katten, maar ook hoefdieren zoals een ezel, een koe of een paard.

De aanleiding om dit onderzoek te doen is de weigering van een orkest om vanuit de orkestbak te musiceren terwijl er een paard op het podium loopt. Ondanks de opgestelde PRIE vond het orkest het paard op het toneel een te groot risico voor de orkestleden. De productie is uiteindelijk zonder levend paard uitgevoerd. Het heeft de vraag opgeroepen of de tot dan gebruikelijke beheersmaatregelen voldoende.

Zeker bij het inzetten van grotere dieren liggen de veiligheidsrisico's voor de hand. Een paard dat op het toneel schrikt en oncontroleerbaar reageert, zou artiesten, technici, orkestleden en publiek kunnen verwonden. Géén levende dieren gebruiken zou het gevaar bij de bron wegnemen, maar het artistieke aspect weegt altijd zwaar mee. Het is tenslotte de corebusiness van NO&B om artistiek hoogstaande voorstellingen ten tonele te brengen. Er heerst bij NO&B een 'can do' mentaliteit. De vraag is welke beheersmaatregelen dan toegepast kunnen worden om de risico's te beheersen.

Probleemstelling en deelvragen

Probleemstelling

Wat zijn de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en welke maatregelen kunnen genomen worden om de risico's te beheersen?

Deelvragen

- *Wat zegt de wet- en regelgeving?*
- *Wat is de huidige situatie of werkwijze?*
- *Wat zijn daarbij de risico's?*
- *Welke verbetermaatregelen kunnen worden genomen?*

Doelstelling

Het in kaart brengen van de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en deze risico's beheersen door het nemen van verbetermaatregelen.

Afbakening

- Het onderzoek heeft alleen betrekking op het inzetten van door de wet gespecificeerde gedomesticeerde zoogdieren op eigen locatie door NO&B. Met name grote hoefdieren als paarden, ezels, koeien.
- NO&B is gevestigd op het Waterlooplein 22 te Amsterdam.
- Het onderzoek richt zich op de veiligheidsrisico's voor artiesten, orkestleden, productie gebonden medewerkers en publiek.
- De gezondheidsrisico's van overdraagbare ziektes (zoals Q-koorts) door het inzetten van levende dieren worden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.
- Dierenwelzijn wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Onderzoeksopzet

Er is eerst onderzoek gedaan naar wet- en regelgeving waar rekening mee moet worden gehouden bij het inzetten van dieren op het toneel. Relevante artikelen uit de Arbowet, het Arbobesluit, de Wet dieren en het Besluit houders van dieren zijn uitgelicht en doorgenomen in relatie tot dieren op het toneel, net als hoofdstukken uit de Arbocatalogus Podiumkunsten en de Arbocatalogus Groene en agrarische sectoren. Verder zijn ook vakbladen en internetsites in het literatuuronderzoek als bron gebruikt.

Er is documentonderzoek gedaan binnen NO&B om de huidige werkwijze in kaart te brengen. Daarna is praktijkonderzoek uitgevoerd door interviews met een aantal ervaren medewerkers te houden. De huidige werkwijze is met hen besproken en er is gevraagd naar de risico's die daarbij zijn geconstateerd. De maatregelen die in de Arbocatalogus Podiumkunsten staan beschreven, zijn doorgenomen en geëvalueerd. De vraag is of ze bij NO&B toegepast worden en of het zinvolle en werkbare maatregelen zijn? Als laatste is gevraagd naar verbetermogelijkheden die vanuit de praktijk waargenomen worden.

De mogelijke maatregelen zijn volgens de arbeidshygiënische strategie weergegeven en er zijn risicobeoordelingen uitgevoerd met behulp van de Kinney en Wiruth-methode. Bovendien zijn de risico's beoordeeld nadat aanvullende reducerende maatregelen worden doorgevoerd.

Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek wordt afgesloten met de conclusies over de probleemstelling en de onderzochte deelvragen, waarna een aantal aanbevelingen wordt gedaan over de verbetermogelijkheden die kunnen worden genomen.

Conclusie: Er zijn bij het inzetten van dieren op het toneel altijd veiligheidsrisico's zoals letsel door een schop, een beet, omvergeduwd worden, bekneld raken of vertrappeld worden. Ook is er een

indirect risico op paniek bij een calamiteit. De kans op ernstig letsel is groter bij hoefdieren zoals paarden.

De risico's kunnen grotendeels beheerst worden door een combinatie van meerdere reducerende beheersmaatregelen. De belangrijkste zijn:

Het inzetten van een ervaren professionele begeleider, dieren selecteren op geschiktheid, afscherming van het gevaar waar mogelijk, een duidelijke verdeling van de bevoegdheden in relatie tot de dieren en voldoende instructie, repetitie en training.

Aanbeveling: Zorg voor een duidelijke verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in relatie tot de dieren en leg dat vast in een dierenprotocol met standaard maatregelen en verwijs daarnaar in de Productie RI&E (PRIE).